

OPTOMETRISTU KOMPETENČU SADALĪJUMS UN IEKĻAUŠANA VALSTS REDZES APRŪPES SISTĒMĀ

Latvijas optometristu un optiķu asociācija (LOOA)

19.04.2026

OPTOMETRISTA VIETA LATVIJĀ

Optikas

Ārstniecības iestādes ar pieeju valsts finansējumam

Optometrists nav iekļauts MK 555. tādēļ tā pakalpojums nevar tikt apmaksāts no valsts kases

- Primārais redzes aprūpes specialists
- Ārstniecības persona ārstniecības iestādē
- Darbību reglamentē profesijas standarts un medicīnas tehnoloģijas
- Optometrists tiek maskēts zem oftalmologa
- Novērojama tendence ierobežot optometrista kompetences un neļaut patstāvīgi pieņemt lēmumus un realizēt savas likumiskās tiesības

SITUĀCIJA

Sistēmas pretrunīgums

Neatbilstība normatīvajiem aktiem

Sistēmas kapacitātes zudums

JURIDISKAIS STATUSS

Ārstniecības likums 45.1 pants	Funkcionālais speciālists (optometrists) ir ārstniecības persona, kas ieguvusi otrā līmeņa profesionālo augstāko medicīnisko izglītību un darbojas atbilstoši savai kompetencei ārstniecībā.	→ Autonomas darbības tiesības nostiprinātas likumā	Ārstniecības likums
Ārstniecības likums 45.2 pants	Funkcionālais speciālists profesionālās kompetences ietvaros veic ārstēšanu, izmantojot atbilstošu diagnostiku, novērtēšanu un medicīniskās tehnoloģijas, un dod atzinumus.	→ Diagnostika un atzinumi — optometrista likumīgā kompetence	Funkcionālais speciālists
Profesionālās izglītības likums 5. pants — 7. LKI MK Nr. 617, 546.— 549. pants	Septītais līmenis: augsti kvalificētas profesionālas darbības veikšana neprognozējamos apstākļos, sarežģītu problēmu analīze, patstāvīgu lēmumu pieņemšana. 5 gadu studijas.	→ Tādas pašas diagnozes tiesības kā 7. LKI ārstam — savā kompetencē	7. LKI 5 gadi studijas

Optometrists nav ārsta palīgs un nav māsa.

Pēc likuma — autonoma ārstniecības persona ar pilnām diagnostikas un atzinumu tiesībām.

OPTOMETRISTU MEDICĪNAS TEHNOLOĢIJAS

1	Redzes funkciju novērtēšana	Rutīnas redzes pārbaude, kas iekļauj visus redzes funkciju izmeklējumus un slēdziena izrakstīšanu
2	Redzes korekcijas un pēcaprūpes nozīmēšana	Briļļu un kontaktlēcu receptes izrakstīšana un lietošanas apmācība un pēcaprūpes nozīmēšana
3	Acu struktūru veselības novērtēšana	Acs priekšējo un mugurējo daļu izmeklēšana, izraksta sastādīšana un nosūtīšana pie ārsta pēc vajadzības
4	Redzes rehabilitācija	Redzes treniņu plāna sagatavošana un realizēšana
5	Vājredzīgu pacientu redzes spēju novērtēšana un korekcijas palīgīdzekļu nozīmēšana	Vājredzības korekcijas līdzekļu nozīmēšana un lietošanas apmācība
6	Redzes profilaktiskā pārbaude bērniem	Profilaktiskā pārbaude <ul style="list-style-type: none">• 3-5 gadus veciem bērniem• 6-7 gadus veciem bērniem• periodiski redzes aprūpes speciālista noteiktos intervālos vai simptomu, sūdzību vai citu speciālistu nosūtījuma gadījumā bērniem 8-18 gadu vecumā.

OPTOMETRISTA KOMPETENCES

Nr.	Funkcija / Uzdevums	Prasmes un kompetences	Zināšanu joma	LKI
4.8	Redzes skrīnings	Veikt skrīninga testus bērniem un pieaugušajiem; izvērtēt rezultātus; sniegt slēdzienu	Skrīninga organizēšana, profilaktisko pārbaūžu normas, konsultanta slēdziena sagatavošana	7
6.1	Refraktometrija un redzes korekcija	Noteikt subjektīvo un objektīvo refrakciju; izrakstīt briļļu/kontaktlēcu recepti	Akomodācija, binokulārās funkcijas, optiskā korekcija	7
6.2	Binokulārās funkcijas novērtēšana	Stereoredze, šķielēšana, fūzija, konverģence, acu kustības	Binokulārās redzes diagnostika un rehabilitācija	7
6.3	Acu ārējo daļu novērtēšana	Plaksta sprauga, biomikroskopija, acu priekšējā segmenta apskate	Slimību atpazīšana, nosūtīšana pie oftalmologa	7
6.4	Intraokulārā spiediena mērīšana	Neinvazīva IOS noteikšana; glaukomas riska novērtēšana	Glaukomas riska faktori, normālās un patoloģiskās vērtības	7
6.5	Medicīnas ierīču receptes izrakstīšana	Briļļu, kontaktlēcu un lupu receptes; adaptācija	Optisko ierīču parametri, normatīvie akti	7
6.6	Nosūtīšana pie oftalmologa	Identificēt patoloģiju pazīmes; nodrošināt aprūpes nepārtrauktību	Acu patoloģiju klasifikācija un triāža	7

OPTOMETRISTA KOMPETENCE

Redzes asuma noteikšana (tālu un tuvu)	H50	Šķielēšanas veidi (ezotropija, eksotropija, hipertropija u.c.)
Subjektīvā un objektīvā refrakcija	H51	Acu saskaņotas kustības traucējumi (konverģences vājums)
Akomodācijas un konverģences novērtēšana	H52	Refrakcijas un akomodācijas traucējumi (miopija, hipermetropija, astigmātisms, presbyopia)
Stereoredzes un binokulāro funkciju pārbaude	H53	Redzes traucējumi (ambliopija, diplopija, krāsu redzes traucējumi, redzes lauka defekti)
Krāsu redzes izpēte	H54	Redzes pavājināšanās (binokulārs un monokulārs aklums pa pakāpēm)
Keratometrija	H55	Nistagms un citas neregulāras acs kustības
Biomikroskopija (acs priekšējais segments)		
Intraokulārā spiediena mērīšana (neinvazīva)		
Redzes lauka skrīnings		
Brīļu, kontaktlēcu, lupu receptes izrakstīšana		

Svarīgi: optometrists uzstāda diagnozes un veic manipulācijas savas kompetences ietvaros — patoloģijas gadījumā nosūta pie oftalmologa ārstēšanai.

KOMPETENČU SADARBĪBAS MEHĀNISMS

Darbība / kompetences joma	Oftalmologs	Optometrists	Māsa / palīgs
Objektīvā un subjektīvā refrakcija	✓	✓	—
Redzes asuma noteikšana	✓	✓	●
Akomodācijas un binokulāro funkciju novērtēšana	✓	✓	—
Acs ārējo daļu novērtēšana (biomikroskopija)	✓	✓	—
Oftalmoskopija / fundus	✓ (ārstniecība)	✓ (diagnostika)	—
Intraokulārā spiediena mērīšana	✓	✓	●
Medicīnas ierīces receptes (brilles / kontaktlēcas)	✓	✓	—
Diagnozes uzstādīšana kompetences ietvaros	✓	✓	—
Medikamentoza ārstēšana	✓	—	—
Nosūtīšana pie oftalmologa	✓	✓	●

✓ Pilna kompetence ● Daļēja / uzraudzībā — Nav kompetences

OPTOMETRISTI ĀRSTNIECĪBAS IESTĀDĒS — PAŠREIZĒJĀ SITUĀCIJA

OPTIKAS – ārstniecības iestādes	PRIVĀTĀS KLĪNIKAS	VALSTS UN PAŠVALDĪBU KLĪNIKAS
<p data-bbox="614 525 817 558">AUTONOMI</p> <p data-bbox="224 605 830 862">Optometristi strādā pilnīgi autonomi - patstāvīgi izmeklē, diagnosticē, izraksta receptes un sniedz izrakstu par izmeklējumiem un, ja indikācijas, nosūta pie citiem speciālistiem (oftalmologa, ģimenes ārsta)</p> <p data-bbox="224 915 792 993">Tas ir standarts, kuram jāatbilst arī veselības aprūpes iestādēm.</p>	<p data-bbox="965 605 1493 729">Daļa optometristu (ARS, Capital Clinic, Dr. Lūkina, VCA) strādā pilnīgi patstāvīgi.</p> <p data-bbox="965 782 1556 906">Tas pierāda, ka modelis darbojas — nav nepieciešama oftalmologa klātbūtne katrā vizītē.</p>	<p data-bbox="1628 525 1984 558">NAV AUTONOMIJAS</p> <p data-bbox="1709 605 2237 729">22 optometristi — nevienam nav iespējas piedāvāt pakalpojumu patstāvīgi.</p> <p data-bbox="1709 782 2237 906">Pretrunā ar Ārstniecības likumu, profesijas standartu un Eiropas labās prakses standartiem.</p>

22 optometristi valsts un pašvaldību slimnīcās — nevienam nav iespējas strādāt atbilstoši savai kvalifikācijai un Ārstniecības likumam.

Tas ir sistēmas kļūme, ko var un vajag labot.

LOOA VĪZIJA OPTOMETRISTU-OFTALMOLOGU SADARBĪBAS REGULĒJUMAM

PAŠREIZĒJĀ SITUĀCIJA

30–50% oftalmologa vizīšu laika aiziet uz refrakciju noteikšanu un brillu receptēm — tīri optometrista darbs

Pacienti ar vienkāršām refrakcijas problēmām gaida rindā kopā ar glaukomas un diabētiskās retinopātijas pacientiem

Akūti gadījumi neiegūst prioritāti — visi gaida kopā

Glaukomas, diabētiskās retinopātijas diagnostika tiek aizkavēta

Oftalmologs nevar veikt visas nepieciešamās ķirurģiskās intervences — trūkst laika

AR OPTOMETRISTU PRIMĀRAJĀ APRŪPĒ

Oftalmologs pilnībā fokusējas uz acu slimību diagnostiku un ārstēšanu

Pie oftalmologa nonāk tikai tie pacienti, kuriem tas tiešām ir medicīniski nepieciešams

Akūtiem un neatliekamiem gadījumiem — ātrāka pieejamība

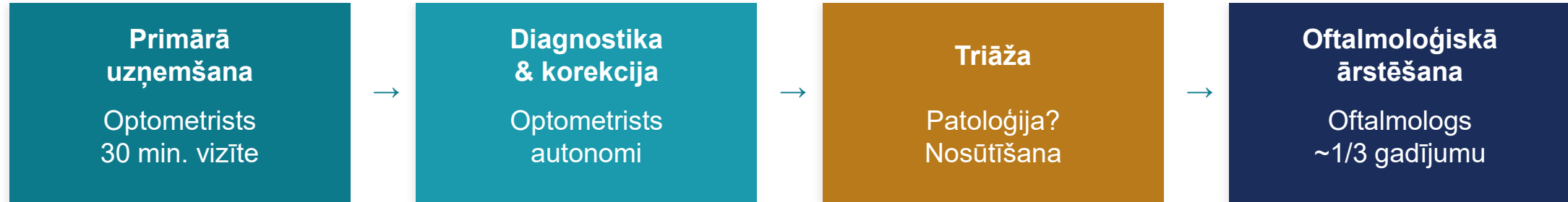
Agrīna glaukomas un diabētiskās retinopātijas atklāšana — optometrists nosūta savlaicīgi

Vairāk laika ķirurģijai un specializētai medicīniskai aprūpei

**2025. gadā: optometrists patstāvīgi spētu atrisināt 2/3 gadījumu.
Pie oftalmologa tiktu nosūtīta tikai tā 1/3, kurai tas tiešām bija nepieciešams.**

OPTOMETRISTA LOMA ACS VESELĪBAI

TRĪS LĪMEŅU APRŪPES SADALĪJUMS

Aprūpes līmenis	Speciālists	Pakalpojuma saturs
Primārā redzes aprūpe	Optometrists	Redzes asuma noteikšana, refrakcija, brillu/kontaklēcū receptes, binokulārās funkcijas, redzes skrīnings, miopijas kontrole bērniem, primāra acu veselības novērtēšana, nosūtīšana pie oftalmologa
Sekundārā aprūpe	Oftalmologs	Acu slimību diagnostika un ārstēšana, glaukomas un diabētiskās retinopātijas vadīšana, mazās ķirurģiskās intervences, cikloplēģiskā refrakcija
Terciārā aprūpe	Oftalmologs (ķirurgs)	Ķirurģiskās intervences, sarežģītu acu patoloģiju ārstēšana

Konkrētie nosacījumi (MK 555 grozījumiem)

Optometrista aprūpes epizode

Savs tarifs MK 555 ietvaros — 30 EUR ambulatorā vizīte, 20 EUR bērnu skrīnings

Komandas modelis

Multiprofesionālā komanda (MK 555. 3.11 puncta modelis) — ne hierarhiska padotība

Receptes tiesības

Brillu, kontaklēcū, lupu receptes — optometrista ekskluzīva kompetence

KONKRĒTI TIESĪBU AKTU GROZĪJUMU PRIEKŠLIKUMI

Normatīvais akts	Pašreizējā situācija	Piedāvātais grozījums
MK Nr. 555 Ambulatorās vizītes	Optometrists nav speciālistu sarakstā; nav optometrista aprūpes tarifa	Iekļaut primārās redzes aprūpes sniedzēju sarakstā; tarifs: 30 EUR ambulatorā vizīte, 20 EUR bērnu skrīnings
SAVA nolikums 5. un 17. punkts	Ierindots māsu/palīgu statusā — pretrunā ar Ārstniecības likumu	Autonoms funkcionālais speciālists multiprofesionālās komandas dalībnieks (MK 128 modelis)
MK Nr. 940 Ārstu komisijas	Ārstu komisijā redzes pārbaudei — tikai oftalmologs	Iekļaut “oftamologu vai optometristu” komisijā funkcionālajai redzes novērtēšanai (redzes asums, redzes lauks)
MK Nr. 622 lesaucamo pārbaudes	lesaucamo pārbaudēs redzes izmeklēšana — tikai oftalmologs	“Oftamologs vai optometrists” veic primāro redzes asuma un refrakcijas izmeklēšanu
MK Nr. 202 leroču atļaujas	leroču pārbaudēs — tikai oftalmologs komisijā	“Oftamologs vai optometrists” dalībnieks komisijā redzes funkcionālā stāvokļa izvērtēšanai
MK Nr. 219 Darba drošība	Optometrists minēts tikai darbā ar paaugstinātu redzes sasprindzinājumu un datoru	Paplašināt lomu: iekļaut darbu augstumā un citos darba apstākļos

KOPSAVILKUMS

1

LIKUMS

Ārstniecības likums 45.1–45.2 p. nostāda optometristu kā autonomu ārstniecības personu ar diagnostikas un atzinumu tiesībām.

3

SISTĒMA

SAVA nolikuma "komandas dalībnieka" statuss ir pretrunā ar augstāka juridiskā spēkā esošo tiesību aktu. Jāatrisina juridiski.

5

OFTALMOLOGU IEGUVUMI

30–50% laika, ko oftalmologs tagad tērē refrakcijas noteikšanai, atbrīvojas sarežģītākai diagnostikai un ārstēšanai.

2

KOMPETENCE

Profesijas standarts (7. LKI) un manipulāciju/diagnožu saraksts (H50–H55) apraksta visas funkcijas, ko optometrists veic patstāvīgi.

4

LABĀ PRAKSE

ARS, VCA, Capital Clinic, Dr. Lūkina — privātais sektors jau demonstrē modeli, kas jāatīsta. Valsts sektors vienkārši jāpielāgo.

6

IEGUVUMI VALSTIJ

2,55 milj. € ietaupījums gadā.
NVD to ieteica 2020. gadā.
Acs veselības pasākumi pieejami plašākā Latvijas teritorijā.
Samazinātas rindas komplikētiem gadījumiem